PREJUDICIUL BIOLOGIC - O NOUĂ FORMĂ A PREJUDICIULUI NEPATRIMONIAL

BIOLOGICAL DAMAGE - A NEW FORM OF NON-PATRIMONIAL DAMAGE

Inna SOȚCHI, ORCID: 0000-0002-1953-1181
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 342.721:347.426

e-mail: inna.sotchi@sotchipartners.law
e-mail: inna.sotchi@spconsult.md.md

Any person who causes damage to another (including non-patrimonial damage) through an illegal act, committed with guilt, is obliged to repair it, being liable for the slightest fault. So, the four general conditions for the engagement of tortious civil liability are: the commission of an illegal act, the guilt of the perpetrator, the existence of a damage and the direct causation between the illegal act and the damage. In order to be in the presence of a biological damage, the legislator requires the existence of the injury to a supreme value such as the right to life and health. Although the basic principles and national legal provisions are similar to those of the analysed states, the judicial practice regarding the amount of damages awarded is different. This fact is due to the lack of a normative framework that would regulate the mechanisms for implementing the legal provisions regarding biological damage.

Cuvinte-cheie: *prejudiciu, sănătate, lezare, disfuncție, precedent.*

INTRODUCERE

În anul 2019 Codul civil al RM a fost republicat în MO nr. 66-75 din 1.03.2019 [1]. Capitolul II din Codul civil care reglementează apariția drepturilor și obligațiilor civile, modul de exercitare și apărare a acestora a fost modificat prin includerea unor noi instituții de drept cum ar fi prejudiciul biologic. Astfel, articolul 14 care reglementa prejudiciul a fost renumerotat cu 19, iar în componenta prejudiciul nepatrimonial a fost inclus prejudiciul biologic. Legiuitorul a definit prejudiciul biologic în nota informativă a proiectului de modificare a Codului Civil ca fiind „pierderea sau diminuarea unei capacități a corpului uman” [2].

În doctrina contemporană prejudiciul este clasificat în trei categorii: patrimonial, corporal și moral. [3. p. 697-702] Prejudiciul corporal rezultă din încălcarea drepturilor personale nepatrimoniale care definesc personalitatea fizică a unei persoane cum ar fi dreptul la viață, dreptul al sănătate, dreptul la integritate corporală, [4 p. 349]. Durerile fizice și psihice sunt considerate componenta morală a prejudiciului corporal. Prejudiciul biologic, ca formă a prejudiciului nepatrimonial, ar reprezenta creare disfuncțiilor de ordin psiho-fizice persoanei, fiind astfel văzut ca o urmare negativă distinctă de prejudiciul moral. Acesta își are originea în faptul ilicit care transformă

o condiție normală, fiziologică, a victimei, într-una patologică, generându-i o stare de boală, respectiv o lezare a integrității fizice sau psihice. Efectul faptului ilicit este însoțit de un eventual prejudiciul patrimonial sau nepatrimonial.

MATERIAL ȘI METODĂ

Prejudiciul biologic poate fi solicitat prin instituția răspunderii delictuale civile care trebuie să întrunească următoarele elemente constitutive: existenţa unui prejudiciu, existenţa unui raport de cauzalitate între fapta ilicită şi prejudiciu, existenţa vinovăției celui ce a cauzat prejudiciul, constînd în intenţia, neglijenţa sau imprudenţa cu care a acţionat.

Pe lângă condițiile sus-numite, persoana care se consideră vătămată în drepturi, trebuie să dovedească lezarea de o anumită gravitate a unei valori ce reprezintă un drept fundamental. Prin urmare, prejudiciul biologic poate fi solicitat în cazul violării dreptului fundamental la sănătate. Lezarea acestuia poate fi de natura fizică sau psihică. Integritatea fizică a persoanei poate fi afectată prin evenimente cu valențe traumatice care cauzează afecțiuni la nivelul exterior al corpului omenesc, ce duc la limitarea bunei funcționări a acestuia. Acest aspect poate fi probat prin mijloace specifice de probă cum ar fi (constatări medico-legale ori expertiză medico-legală). Evaluarea întinderii prejudiciului biologic de natură psihică urmează a fi efectuată având la bază atât evaluări medicale cât și alte probe, precum declarații de martori, care să certifice modificările de comportament ale victimei (expertiză psihologică).

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Prejudiciul biologic nu este definit în legislația RM, iar noțiunea doctrinară este una generică. Din acest considerent sunt necesare anumite criterii de referință pentru a determina existența acestuia [5].Considerăm că situațiile descrise mai jos ar putea servi temeiuri pentru invocarea prejudiciului biologic:

modificarea caracterelor morfologice ale persoanei - aspectului exterior;

diminuarea posibilității de utilizare a propriului corp - eficienței psiho-fizice;

reducerea capacității sociale, a aptitudinii de afirmare prin relaționarea cu alţi indivizi;

pierderea sau reducerea capacității generale de muncă, *damnum emergens* - reducerea cuantificabilă a veniturilor obţinute înainte de fapta ilicită, *lucrum cessans* - pierderea şansei de a spori veniturile, prin ascensiune profesională;

pierderea/lezarea dreptului de a își alege profesia;

depunerea unui efort major în desfașurarea propriei activităţi, fără pierderea sau reducerea câștigului realizat.

Prejudiciul biologic la fel poate fi cauzat prin eroarea judiciară. În practică sunt frecvente situațiile când persoana a contractat anumite boli cum ar tuberculoză, infecția cu virusul HIV în cazul detenției sau condamnării ilegale. [6]. Alte forme de materializare a prejudiciului biologic cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire

penală, procuraturii și instanțelor judecătorești sunt migrenele ori tulburările somnului pe care le suferă persoana supusă acțiunilor respective. Prin rapoartele de expertiză psihologică deseori sunt constatate și alte efecte precum lezarea integrității psihice, dobândirea unui sindrom depresiv, anxietate, manii persecuției, sau altele asemenea.

În sfera prejudiciului biologic intră marea majoritate a daunelor nepatrimoniale: prejudiciul estetic, prejudiciul cu privire la viața de cuplu – consistând în sacrificiul diverselor manifestări ale vieții relaționale ca urmare a faptei ilicite, prejudiciul datorat diverselor disfuncționalități fiziologice ș.a.

Spre deosebire de jurisprudența limitată și lipsa prevederilor legale subordonate legii din țara noastră care ar permite implementarea eficienta a acestei novații legislative, există jurisdicții care se bucură de o vastă experiență legală și judiciară. În Italia Curtea Supremă de Justiție a Italiei, prin Decizia nr. 15733 din 17 mai 2022, a statuat că [7] prejudiciul biologic, constă în lezarea temporară sau permanentă a integrității psiho-fizice a persoanei (*supusă evaluării medico-legale*), care afectează negativ activitățile zilnice și aspectele dinamice-relaționale ale vieții persoanei vătămate. Potrivit legislației în materie de asigurare de răspundere civilă, valabilă în Italia în cazul în care prejudiciul constatat afectează în mod semnificativ aspecte specifice, documentate și verificate în mod obiectiv, de natură personală, dinamic-relaționale, cuantumul daunelor-interese, calculat conform prevederilor tabelului național unic, poate fi majorat de către judecător până la 30%, sub rezerva unei evaluări corecte și justificate a condițiilor subiective ale părții vătămate. Potrivit practicii judiciare italiene instanțele de judecată atunci când analizează problematica prejudiciului nepatrimonial (care include atât prejudiciul moral, cât și cel biologic), trebuie să constate existența, în fiecare caz în parte, a unei posibile concurențe (coexistențe) între prejudiciul biologic și cel moral.

Dacă instanțele de judecată constată existența prejudiciului moral și a celui biologic atunci cuantumul daunelor-interese urmează a fi determinat prin aplicarea tabelelor de la Milano, care prevăd soluția pentru ambele tipuri de prejudicii. Dacă sunt întrunite exclusiv condițiile pentru repararea prejudiciului biologic, se va proceda la majorarea cu 30% a cuantumului daunelor-interese, fără componenta morală a prejudiciului inclus în tabel.

Dreptul român nu reglementează expres prejudiciul biologic. Potrivit legislației României la fel ca și în legislația dreptul persoanei la integritatea fizică şi psihică este garanta, iar atingerile aduse integrității ființei umane sunt permise doar în cazurile şi în condițiile expres şi limitativ prevăzute de lege. Pentru orice alt tip de ingerință adusă integrității corporale sau sănătății persoanei survine prejudiciul [8], care are o semnificație similară cu prejudiciul biologic reglementat de legislația RM.

Valorile ocrotite și compensate prin despăgubirea pentru prejudiciul biologic cauzat sunt protejate și de legislația României, în temeiul art. 252 din Codul Civil Român. Valorilor intrinseci ființei umane precum viața, sănătatea, integritatea fizică şi psihică,

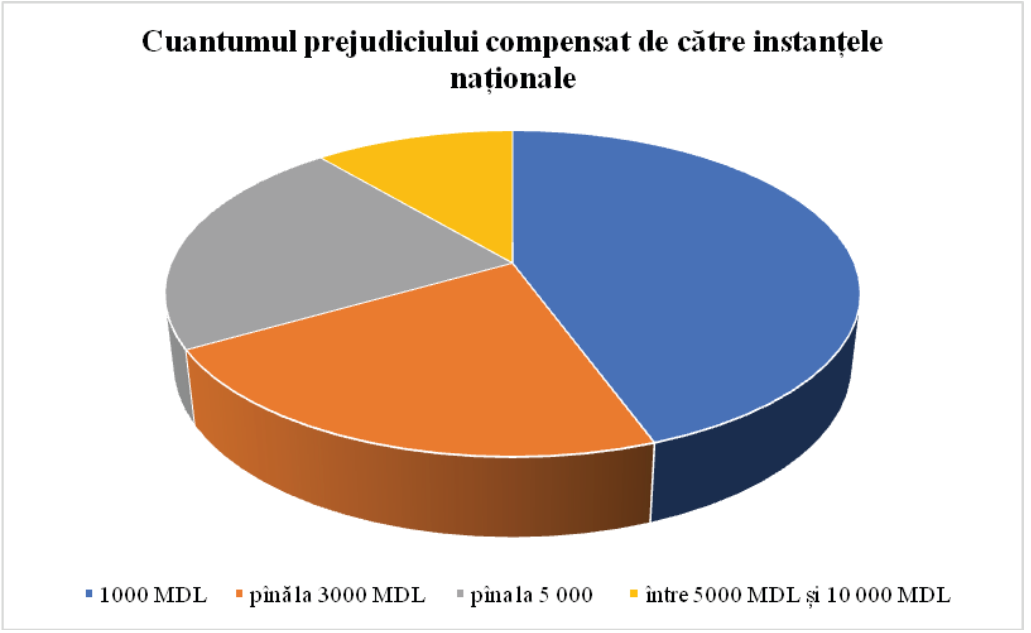
demnitatea, intimitatea vieții private, libertatea de conștiință, creație științifică, artistică, literară sau tehnică sunt garantate.

La nivelul Uniunii Europene nu există un act normativ care ar reglementa prejudiciul biologic, condițiile de existență sau modalitatea de cuantificare a acestuia din urmă. În jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, se face distincția între prejudiciul moral și cel material. Totodată, se utilizează noțiunea de „prejudiciu adus sănătății”, „atingere adusă sănătății”, care se subsumează categoriei generice a prejudiciului nepatrimonial. În schimb, nu se folosește termenul de prejudiciu biologic. La fel, ca și în jurisprudența națională care stabilește drept element cheie existența legăturii de cauzalitate între fapta și lezarea sănătății, în hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene (în continuare C.J.U.E.), în cauza Fereydoun Mahmoudian împotriva Consiliului Uniunii Europene, susținut de Comisia Europeană, T-406/15, din 2 iulie 2019 [9] C.J.U.E. a stabilit că, certificatele medicale prezentate de reclamant, deși permit să se constate că acesta s-a confruntat cu unele probleme de sănătate în anii 2010 și 2016, acestea nu conțin niciun element care să indice că aceste probleme ar fi legate de actele în litigiu. În consecință, ele nu pot demonstra existența unei legături de cauzalitate și, prin urmare, cererea de reparare a prejudiciului întemeiat pe atingerea adusă sănătății reclamantului trebuie respinsă. În ceea ce privește *condiția caracterului real al prejudiciului*, potrivit jurisprudenței, răspunderea extra-contractuală a Uniunii nu poate fi angajată decât dacă reclamantul a suferit efectiv un prejudiciu real și cert. Reclamantului îi revine sarcina de a dovedi că această condiție este și, mai precis, de a prezenta probe concludente privind atât existența, cât și întinderea prejudiciului [10].

În ceea ce privește condiția referitoare la existența unei legături de cauzalitate între comportament și prejudiciul invocat, respectivul prejudiciu trebuie să fie rezultatul suficient de direct al comportamentului invocat, acesta din urmă trebuind să constituie cauza determinantă a prejudiciului, în condițiile în care nu există obligația de a repara orice consecință prejudiciabilă, chiar îndepărtată, a unei situații nelegale [11]. Prin urmare, condițiile și elementele constitutive ale prejudiciului biologic sunt similare în practica națională și cea internațională.

CONCLUZII

Lipsa cadrului normativ subordonat legii care ar defini mecanismele de implementare si aplicare a noilor prevederi incluse în Codul Civil al RM duce la existența unei practici naționale diferențiate. Spre exemplu din 9 cauze examinate, instanțele naționale au admis compensații diferite pentru situații similare.

La fel, părțile implicate în proces nu au identificat și prezentat mijloacele de probă cum ar fi constatări medico-legale, rapoarte de expertiză, care ar fi permis instanțelor naționale să admită cuantumuri mai mari ale prejudiciului biologic invocat. Astfel lipsa cadrului normativ secundar care ar stabili modul de aplicare în practică a prevederilor legale ce țin de prejudiciul biologic este constituie un impediment în buna funcționare a acestui instrument.

Referințe:

1. https://www.legis.md/cautare/getResults?document_status=0&nr_doc=1107&datepicker1=&publication_status=+-+TOATE+-+&nr=&publish_date=&search_type=1&search_string=codul+civil;
2. https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4180/language/ro-RO/Default.aspx;
3. François Terré, Yves Lequette, Philippe Simler, Les obligations, Paris, Editions Dalloz - Sirey 3 Octombrie 2002 p. 697-702;
4. Liviu Pop, Ionuț-Florin Popa, Stelian Ioan Vidu, Drept Civil, Obligațiile, Ediția II-a revizuită și adăugită, București, Universul Juridic, 2020, p. 349;
5. http://www.omnia-lex.eu/index.php/informatii-juridice/item/10-ce-se-%C3%AEn%C5%A3elege-prin-prejudiciu-biologic
6. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-97848%22]}

7. https://www.studiolegalecoscia.it/civil-liability-and-damages/non-pecuniary-damage-independent-of-biological-damage/ , https://www.studiolegalecoscia.it/wp-content/uploads/2022/09/Cass.-civ.-Sez.-III-Ord.-n.-15733-del-17.05.2022.pdf;
8. Codul civil român, Legea nr. 287/2009
9. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=prejudiciu%2Badus%2Bs%25C4%2583n%25C4%2583t%25C4%2583%25C8%259Bii&docid=215683&pageIndex=0&doclang=ro&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=11147#ctx1
10. Hotărârea din 16 septembrie 1997, Blackspur DIY și alții/Consiliul și Comisia, C-362/95 P, EU:C:1997:401, punctul 31 și jurisprudența citată; https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=186675&doclang=RO
11. Hotărârea din 10 mai 2006, Galileo International Technology și alții/Comisia, T-279/03, EU:T:2006:121, punctul 130 și jurisprudența citată; https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=17DC4C5F9DF2DBC5DF7AAF2B181F6FAF?text=&docid=160044&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=581345.

Această comunicare științifică a fost elaborată în cadrulProiectului de Stat: ,,Protecția consolidată a drepturilor pacientului în sistemul asigurărilor obligatorii deasistență medicală”. Cifrul: 20.80009.0807.30, realizatîn cadrul Centrului Interuniversitar de Drept Medical, Universitatea de Stat din Moldova.